

WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI

WYTYCZNE Z ZAKRESU WDRAŻANIA METODYKI NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH W FORMACH ZAPEWNIAJĄCYCH DOSTĘP DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Wytyczne powstały w ramach projektu pn. „Kompleksowy program wsparcia osób z niepełnosprawnościami w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy” (nr POWR.03.05.00-00-A079/19), dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020

ANALIZA SYTUACJI PROBLEMOWEJ

Zagadnienie wdrażania metodyki nauczania języków obcych w formach zapewniających dostęp dla osób z niepełnosprawnościami jest bezpośrednio związane z misją Uczelni, w której działania społeczne są jednym z podstawowych filarów funkcjonowania. Wyższa Szkoła Gospodarki zakłada, że osią wszelkich inicjatyw jest człowiek i jego potrzeby, tak więc również i te, które wyrażają się w samodoskonaleniu językowym. Analiza sytuacji problemowej za cel postawiła więc opracowanie typologii problemów, na które potencjalnie w tym zakresie napotkać mogą osoby z niepełnosprawnościami. W trzech poprzednich latach akademickich, w Wyższej Szkole Gospodarki identyfikowano około stu studentów posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności. Liczba ta stanowi około 1% wszystkich studentów kształcących się na kierunkach i specjalnościach oferowanych przez Uczelnię. Jednak, zgodnie z obserwacją wewnątrzuczelnianego Biura ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami liczba ta jest co najmniej dwa razy wyższa i wynosi rocznie około dwustu studentów.

Stawiana przez badaczy teza, że niepełnosprawność studenta może wpływać na jego zdolność do osiągnięcia biegłości w drugim języku nauczonym w trakcie trwania studiów I i II stopnia, niwelowana jest poprzez wprowadzanie odpowiednich rozwiązań dopasowanych do potrzeb jednostek. Studenci ze znacznymi słabościami w jednym lub więcej z czterech filarów językowych (tj. czytania, mówienia, słuchania i pisania) w swoim języku ojczystym często mają problemy z osiągnięciem zamierzonych efektów uczenia się języka obcego. Zakres wpływu zależy od stopnia niepełnosprawności w ich ojczystym języku, przy zależności, że im poważniejsza jest ich niepełnosprawność, tym większy wpływ może mieć na naukę nowego języka.

Spośród kategorii niepełnosprawności, jest kilka, które uważane są za niepełnosprawności językowe lub szczególnie istotne w uczeniu się drugiego języka. W tych kategoriach określa się studentów z zaburzeniami mowy lub języka, widzenia, spektrum autyzmu, głuchoniemych, niedosłyszących oraz z uszkodzeniami mózgu. Studenci ze szczególnymi trudnościami w nauce języków obcych wykazują zaburzenie jednego lub więcej podstawowych procesów psychologicznych związanych z rozumieniem lub używaniem języka mówionego lub pisanego, które może objawiać się niedoskonałą zdolnością słuchania, myślenia, mówienia, czytania, pisania, literowania lub wykonywania ćwiczeń w różnych formach. Termin obejmuje takie stany jak upośledzenie percepcji, uszkodzenie mózgu, różnego rodzaju minimalne dysfunkcje mózgu i afazję rozwojową. Oprócz niepełnosprawności związanej z językiem, identyfikuje się

studentów z niepełnosprawnościami, którzy mogą doświadczać trudności w uczeniu się języka obcego z powodu słabości behawioralnych, problemów z koncentracją uwagi lub innych. Należy również wskazać, że różne rodzaje niepełnosprawności ruchowej mogą stanowić barierę przy nieumiejętnym dopasowaniu form materiałów podawczych, wykorzystywanych na zajęciach z języka obcego.

Kolejnym punktem określanym jako potencjalny problem w metodycznym dostosowaniu kształcenia językowego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest niejednorodna forma realizacji zajęć z języka obcego. Zajęcia te realizowane są w salach dydaktycznych, poprzez synchroniczne spotkania z wykorzystaniem narzędzi komunikacji na odległość oraz na platformach edukacyjnych typu LMS. Mnogość form powoduje, że opracowywane materiały dla studentów, muszą uwzględniać potencjalne bariery na jakie może napotkać student korzystając z wszystkich tych narzędzi.

Należy również rozpoznać poziom przeszkolenia lektorów oraz pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych z dostosowywania trybu zajęć, materiałów podawczych oraz form aktywizujących do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W roku akademickim 2021/22 w Wyższej Szkole Gospodarki organizowane były szkolenia podnoszące świadomość kadry z zakresu zjawiska niepełnosprawności oraz z zakresu wdrażania edukacji włączającej, jednak wzięły w nich udział niewielki procent wszystkich pracowników kształcących językowo – trzy osoby.

Słabości w systemie językowym (czytanie/pisanie/mówienie/pisanie), a także zachowania lub potrzeby funkcjonalne, powinny być uwzględnione na obecnym poziomie osiągnięć akademickich, a wszelkie udogodnienia wymagane do zapewnienia dostępu do ogólnego programu nauczania, muszą być zapewnione studentom na wszystkich zajęciach, w tym na lektoratach języków obcych.

DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU ZNIWELOWANIE WYSTĘPUJĄCYCH BARIER

Zidentyfikowane problemy realizacyjne na prowadzonych zajęciach z języka obcego oraz bariery, na które może napotkać student z niepełnosprawnościami przy kształceniu językowym, zostaną zniwelowane poprzez wprowadzenie procedur uwzględniających: 1) metodyczne opracowanie materiałów dla studentów odpowiadających ich potrzebom oraz uwzględniających zasady niwelowania trudności, 2) przygotowanie zdywersyfikowanych form prezentacji materiału podawczego, 3) ewentualną implementację zasobów do kształcenia językowego na dopasowanych do tego celu platformach typu LMS/ w narzędziach komunikacji synchronicznej uwzględniających specjalne potrzeby tych studentów. Na podstawie tych założeń można wyróżnić następujące działania mające na celu zniwelowanie występujących barier:

- a) materiały dydaktyczne do nauki powinny zwiększać umiejętności uczenia się studentów niepełnosprawnych, skupiając się na ich specyficznych potrzebach,
- b) powinny zachęcać do kontaktów między studentami a wykładowcami, rozwijać wzajemność i współpracę oraz zachęcać do aktywnego uczenia się i powinny szanować różnorodność talentów i modeli uczenia się,
- c) powinny dostarczać informacji poprzez podejście wielozmysłowe, tj. dźwiękowe, wizualne, dotykowe i kinestetyczne.

Należy propagować wzorce metodyczne przygotowywania zajęć oraz materiałów dla studentów z dostosowaniem do ich uniwersalnych potrzeb. Wprowadza się więc następujące reguły, mające na celu niwelowanie barier:

- 1) Prosta i intuicyjna obsługa: korzystanie z pomocy naukowych jest zrozumiałe, niezależnie od doświadczenia, wiedzy, umiejętności językowych użytkownika czy aktualnego poziomu koncentracji.
- 2) Sprawiedliwe wykorzystanie: materiały do zajęć są użyteczne i mogą z nich korzystać osoby o różnych zdolnościach.
- 3) Elastyczność w użytkowaniu: konstrukcja materiałów uwzględnia szeroki zakres indywidualnych preferencji i możliwości.
- 4) Odczuwalne informacje: konstrukcja skutecznie przekazuje użytkownikowi niezbędne informacje, niezależnie od warunków otoczenia czy zdolności sensorycznych użytkownika.
- 5) Tolerancja błędów: materiały do zajęć minimalizują zagrożenia i negatywne konsekwencje przypadkowych lub niezamierzonych działań.

- 6) Niski wysiłek fizyczny: oferowane pomoce dydaktyczne mogą być używane efektywnie, wygodnie i przy minimalnym zmęczeniu.
- 7) Rozmiar i przestrzeń do podejścia i użytkowania: odpowiedni rozmiar i przestrzeń są dostosowane do manipulacji i użytkowania, niezależnie od jego mobilności.
- 8) E-dostosowanie: dopasowywanie materiałów do samokształcenia na odległość oraz narzędzi edukacyjnych Uczelni do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zapewniający pełny i swobodny dostęp do informacji w sieci. Zadanie to jest procesem ciągłym, który powinien być prowadzony nieprzerwanie - równoległe z rozbudową i prowadzeniem uczelnianych serwisów - i musi reagować na najnowsze wytyczne i trendy w projektowaniu.
- 9) Promowanie różnorodności: propagowanie wśród osób prowadzących zajęcia językowe wiedzy odnośnie standardów przygotowywania materiałów do samokształcenia studentów na odległość zgodnie z wymogami WCAG 2.0., WCAG 2.1. oraz kolejnych. Jest to wprowadzona w 2008 roku międzynarodowa seria wytycznych dotyczących dostępności stron internetowych. Dokument określa, w jaki sposób dopasować tworzone materiały do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, biorąc pod uwagę: percepcję, funkcjonalność, zrozumiałość oraz solidność.

W związku z możliwością modyfikacji/zmian liczby godzin przewidzianych na realizację języka obcego lub języka obcego specjalistycznego, opracowywane procedury uwzględniają uniwersalność i nie dywersyfikują zmian względem czasu trwania przedmiotu.

WDRAŻANIE METODYKI NAUCZANIA JĘZYKÓW OBCYCH W FORMACH ZAPEWNIAJĄCYCH DOSTĘP DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI - WYTYCZNE SZCZEGÓŁOWE

Szczegółowe wytyczne dotyczące nauczania języków obcych przy wykorzystaniu form, które uwzględniają potrzeby studentów z niepełnosprawnościami wynikają bezpośrednio ze wskazanych kierunków działań mających na celu zniwelowanie występujących barier w nauczaniu i uczeniu się języka obcego, a ich efektem ma być wprowadzenie wzorców metodycznych uwzględniających potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Wdrażając wytyczne, uwzględniać należy zapisy zawarte we wszelkich zewnętrznych oraz wewnętrznych aktach prawnych obowiązujących w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy. Działania wskazane w wytycznych, należy stosować wspierając te prowadzone przez Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami. Należy pamiętać, o konieczności konsultowania wszelkich zapisów odnoszących się do osób z niepełnosprawnościami w dokumentach normatywnych, strategiach oraz treściach marketingowych i promocyjnych przez Pełnomocnika Rektora i Kanclerza ds. Osób z Niepełnosprawnościami.

- 1) Kierunek działań: Planowanie uniwersalnych założeń metodycznych na etapie przygotowywania programu przedmiotu.

Realizacja:

Identyfikowanie unikalnych potrzeb studentów oraz wprowadzanie zasady uniwersalnego planowania przy opracowywaniu założeń programu nauczania, form przekazywania wiedzy oraz efektów uczenia się. Na etapie opracowywania założeń i celów danego przedmiotu w ramach kształcenia językowego, należy uwzględnić możliwość elastycznego dopasowania treści i form do potrzeb danej grupy studentów.

- 2) Kierunek działań: Dostosowanie materiałów podawczych i form aktywizujących do potrzeb studentów z niepełnosprawnością intelektualną.

Realizacja:

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną korzystają z tych samych strategii nauczania, które są stosowane w edukacji osób z trudnościami w uczeniu się, zespołem nadpobudliwości psychoruchowej oraz z deficytem uwagi i spektrum autyzmu. Pomocne jest więc rozbieżenie zadań na małe kroki i wprowadzenie sekwencji, aby uniknąć przytłoczenia jednostki. Studenci z niepełnosprawnościami intelektualnymi lepiej radzą sobie w środowiskach, w których pomoce

wizualne, takie jak zdjęcia, tabele i wykresy są używane w jak największym stopniu. Bardzo efektywne jest również wykorzystywanie wykresów do mapowania postępów studentów.

3) Kierunek działań: Dostosowanie materiałów audio

Realizacja:

W przypadku wykorzystywania materiałów audio należy mieć na uwadze szczególne potrzeby studentów niedosłyszących lub głuchoniemych. Głośniki powinny zostać ustawione na wysokości uszu studentów, a nagranie należy w razie potrzeby odtworzyć ponownie. Zaleca się wykorzystywanie słuchawek indywidualnych i umożliwianie odtwarzania nagrania z uwzględnieniem spowolnienia tempa odtwarzania. Taśmy audio, wideo i inne materiały dźwiękowe można przełożyć na format drukowany, aby były dostępne dla studentów z pogłębionymi wadami słuchu. Kierunek działań opiera się również w tym przypadku na maksymalizacji wykorzystania mediów wizualnych.

4) Kierunek działań: Dostosowanie materiałów wizualnych

Realizacja:

W celu wyświetlenia instrukcji krok po kroku warto wykorzystywać rzutnik lub tablicę multimedialną. Narzędzie wykorzystywane do prezentacji wizualnej powinno umożliwiać powiększanie tekstu lub dodanie kontrastu tekstu. Prowadzący zajęcia powinien szczegółowo opisywać wszystkie istotne zdarzenia wizualne oraz omawiać zagadnienia zapisywane na tablicy. W razie potrzeby materiały kierunkowe można przygotować w alfabecie Braille'a lub skorzystać z powiększonego skryptu ćwiczeń. Wszystkie kolorowe przedmioty używane do identyfikacji związanej z tematyką zajęć powinny być oznaczone etykietą brajlowską lub mogą zostać zakodowane w sposób ułatwiający studentowi samodzielne odczytanie ich nazwy. Przy omawianiu definicji przedmiotów pomocne są dotykowe modele 3D, wypukłe rysunki liniowe lub termo-formy. Należy wykorzystywać rzeczywiste obiekty do reprezentacji trójwymiarowych.

5) Kierunek działań: Uwzględnienie szczególnych potrzeb studentów związanych z omawianiem zagadnień sfery emocjonalnej lub abstrakcyjnej.

Realizacja:

Należy mieć na uwadze, że część studentów z niepełnosprawnością intelektualną, może mieć problem z osiągnięciem założonych efektów uczenia się przy omawianiu zagadnień

abstrakcyjnych lub dotyczących sfery emocjonalnej. W tym wypadku zaleca się wykorzystanie naocznych przykładów, doświadczeń i inscenizacji¹. Warto również korzystać z wypowiedzi w celu zapewnienia właściwej odpowiedzi na pytanie.

- 6) Kierunek działań: Dopasowanie materiałów do możliwości fizycznych studentów z niepełnosprawnościami ruchowymi

Realizacja:

Forma materiałów powinna uwzględniać regułę wygodnego użytkowania dla każdego studenta. W przypadku wielostronicowych druków, należy wykorzystywać format A4, druk jednostronny, niewymagający obracania strony. Nie należy używać trwałych spinaczy papieru. Jeśli student zgłasza problem z samodzielnym przewracaniem stron książki lub podręcznika, można wyświetlić ich zawartość za pomocą rzutnika na ścianę lub skanu do tablicy multimedialnej.

- 7) Kierunek działań: Uwzględnienie specjalnych potrzeb edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami w przypadku prowadzenia zajęć za pomocą komunikacji synchronicznej na odległość

Realizacja:

W związku z możliwą częściową realizacją zajęć z przedmiotów kształcenia językowego z wykorzystaniem narzędzi komunikacji synchronicznej na odległość typu MS Teams / Zoom / Big Blue Button, zaleca się dostosowanie metod wykorzystywanych w trakcie zajęć, do specyficznych potrzeb studentów z niepełnosprawnościami. Opracowane pomoce dydaktyczne powinny być dostosowane z uwzględnieniem wskazówek dotyczących opracowywania materiałów do zajęć w sali (możliwość skalowania, kontrastu; nagrania audio z możliwością ponownego odtworzenia, zwolnienia, pauzy; zwiększone wykorzystanie form wizualnych). Dodatkowo, przy tworzeniu prezentacji multimedialnych warto mieć na względzie: a) zasadę kontrastowego tła, b) wielkość tekstu min. 30 i do 5 słów w wierszu, c) pojedyncze zagadnienie na jeden slajd, d) obrazki, tabele i wykresy skalowane. Warto wykorzystywać możliwość wyświetlenia prezentacji ze wskaźnikiem laserowym, śledzącym tekst slajdu oraz zaznaczać

---

¹ Za przykład można podać tu omawianie pojęcia grawitacji. Prowadzący zajęcia mówi studentom, że rzeczy są przyciągane w kierunku ziemi przez siłę znaną jako grawitacja. Potrafi pokazać studentom jak działa grawitacja upuszczając coś lub może poinstruować studenta, aby coś rzucił podczas nauczania tej koncepcji. Istnieje szansa, że studenci zachowają więcej informacji z upuszczenia przedmiotu podczas demonstracji lub doświadczania aktu upuszczania czegoś, niż będą w stanie werbalnie opowiedzieć, jak działa mechanizm grawitacji.

najważniejsze zagadnienia za pomocą kontrastowego e-pisaka. Wyświetlane wideo musi uwzględniać możliwość włączenia napisów lub auto-deskrypcji, a osoba prowadząca zajęcia powinna wziąć pod uwagę ewentualne problemy z odbiorem fonii w przypadku udostępniania wideo za pomocą opcji wyświetlania całego ekranu. W tym przypadku można udostępnić studentom link w celu odtworzenia nagrania na własnym komputerze. W trakcie trwania zajęć zaleca się wykorzystanie współdzielonej tablicy (oferowanej m.in. przez MS Teams jako narzędzie Whiteboard). Studenci z niepełnosprawnościami mogą wykorzystywać specjalnie przygotowane stanowiska do zajęć prowadzonych na odległość, które są dostępne w Czytelni Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy.

- 8) Kierunek działań: Dostosowanie materiałów do zajęć prowadzonych w kontakcie asynchronicznym przy pomocy platform typu LMS, do szczególnych potrzeb studentów z niepełnosprawnościami

Realizacja:

Podobnie jak w przypadku zajęć prowadzonych w sali oraz z wykorzystaniem narzędzi komunikacji synchronicznej na odległość, zajęcia z języka obcego prowadzone w formie b-learningu lub e-learningu muszą uwzględniać materiały umożliwiające osiągnięcie efektów uczenia się przez studentów z niepełnosprawnościami. W tym celu należy dopasować ich formę biorąc pod uwagę możliwą percepcję, funkcjonalność, zrozumiałość oraz solidność, a przede wszystkim indywidualne potrzeby studentów. W przypadku obszarów przedmiotowych opracowywanych na uczelnianej platformie ONTE (typu Moodle), należy wykorzystać różnorodność dostępnych form przekazywania materiałów. Platforma oferuje narzędzie dostosowywania obszaru do potrzeb osób z niepełnosprawnościami wzroku. Osadzenie skryptów we wbudowanym modelu kursu sprawi, że nie wszystkie opcje dostosowania wbudowane w moduł strony będą dostępne². Możliwe jest zastosowanie kontrastu do treści dodawanych na platformie w formie etykiety. Podobnie będzie z treścią poleceń do testów, quizów oraz zadań. Zaleca się, by w przypadku wykorzystywania obrazków w różnych elementach obszaru lub w zadaniach i testach, każdorazowo zastosować opis obrazka. W przypadku umieszczenia w obszarze lub treści pliku audio lub wideo, umożliwić studentowi ponowne odtworzenie go, dopasowanie głośności oraz tempa nagrania. Jeśli to możliwe, zaleca

---

² Najbardziej dostępna treść kursu jest prezentowana w formie tekstowym i ustrukturyzowanym w formie etykiety wbudowanej w moduł obszaru do kształcenia językowego. Funkcje platform edukacyjnych Uczelni ułatwiają formatowanie tych stron za pomocą HTML. Domyślnym formatem dokumentów firmy Microsoft jest tekst, dzięki czemu zawartość jest dostępna dla czytnika ekranu lub oprogramowania do zamiany tekstu na mowę. Dokumenty PDF mogą być sformatowane jako tekst, ale często są przedstawiane jako zeskanowane obrazy.

się załączenie auto-deskrypcji. Wszelkie linki do zewnętrznych zasobów i stron internetowych muszą zostać oznaczone w sposób umożliwiający ich identyfikację³. Platforma umożliwia indywidualne ustawienia dla każdego studenta w przypadku testów oraz zadań. W uzasadnionych przypadkach, można zastosować indywidualne ustawienia długości trwania testów lub czasu na zapoznanie się z materiałem podawczym i wykonanie zadań. Analogiczne ustawienia znajdują się na platformie Eduportal.

9) Kierunek działań: Ewaluacja metodyki kształcenia językowego

Realizacja:

Uwzględnienie indywidualnych potrzeb studentów jest gwarancją pełnego i aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami w zajęciach z języka obcego. Należy dokonywać ewaluacji oferowanych materiałów do kształcenia językowego w trakcie zajęć oraz po ich zakończeniu. Wszelkie uwagi realizacyjne należy uwzględniać w karcie ewaluacyjnej składanej razem z protokołem ocen studentów po zakończeniu każdego semestru zajęć. Na podstawie wniosku w karcie ewaluacji, zespół powołany przez Dyrektora jednostki badawczo-kształceniowej, zaopiniuje wprowadzenie zmian w poszczególnych elementach zajęć językowych. Należy również dołożyć starań, by osoby z niepełnosprawnościami miały możliwość opisanie ewentualnych problemów metodycznych na jakie napotkały w kształceniu językowym, w szerszym kontekście dokumentów normatywnych Uczelni bezpośrednio związanych z procesem dydaktycznym.

10) Kierunek działań: Dostosowanie przy zaliczeniu przedmiotu

Realizacja:

Należy każdorazowo dostosować zasady zaliczenia przedmiotu do indywidualnych potrzeb studentów z niepełnosprawnościami. Zarówno w przypadku języka obcego (6 ECTS) jak i języka obcego specjalistycznego (2 ECTS) kończącego się zaliczeniem lub zaliczeniem z oceną lub egzaminem, należy uwzględnić dobór najdogodniejszej formy zaliczenia przedmiotu – w przypadku zaliczenia a) w sali i/lub b) na platformie ONTE i/lub c) poprzez środki komunikacji synchronicznej, komponent pisemny należy dostosować do ewentualnych potrzeb studenta, zgodnie z wytycznymi powyżej. Komponent ustny można przeprowadzić w sali lub w

---

³ Czytniki ekranu mogą przechodzić od tytułu łącza do łącza i czytać je użytkownikowi. Dlatego bardzo ważne jest, aby tytuł linku zawierał jasne informacje o miejscu docelowym linku. Wpisanie w treści nazwy linku „kliknij tutaj” dla całego tekstu linku spowoduje, że studenci niewidomi i niedowidzący korzystający np. z czytników ekranu przeskoczą przez linki na stronie i usłyszą „kliknij tutaj”. W związku z tym zaleca się używanie tekstu hiperłącza opisującego miejsce docelowe. Na przykład, jeśli link prowadzi do witryny TRAVEL, zatytułuj go „Witryna TRAVEL”.

wykorzystaniem środków komunikacji synchronicznej (np. MS Teams), jednak tylko w przypadku, gdy możliwe jest po stronie studenta samodzielne uruchomienie mikrofonu. Przeprowadzenie komponentu ustnego poprzez platformę ONTE jest możliwe, po wcześniejszym upewnieniu się przez osobę prowadzącą język obcy, że załączenie nagrania przez studenta z niepełnosprawnościami jest możliwe. W przypadku braku możliwości realizacji zaliczenia końcowego lub egzaminu w formie opisanej powyżej, należy każdorazowo umożliwić studentowi włączenie w zaliczenie końcowe osób trzecich – asystenta egzaminacyjnego, który będzie wspomagał studenta uruchamianiu odpowiednich programów niezbędnych do rozpoczęcia egzaminu, a następnie zapisania podejścia. Asystent może, na prośbę studenta, uczestniczyć również w zaliczeniu końcowym w sali. Rolą asystenta jest pomoc osobie z niepełnosprawnościami z techniczną obsługą testu egzaminacyjnego, niezależnie od jego formy. Asystent nie może w żaden sposób poprawiać czy zmieniać odpowiedzi udzielanych przez studenta. W przypadku wątpliwości co do samodzielności udzielania odpowiedzi egzaminacyjnych, prowadzący przedmiot kształcenia językowego może zarządzić powtórzenie całości zaliczenia czy egzaminu lub jego komponentu, w formie uwzględniającej potrzeby studenta z niepełnosprawnościami. Prowadzący zajęcia z języka obcego może również sam wyznaczyć asystenta egzaminacyjnego. Czas trwania zaliczenia końcowego należy dopasować do potrzeb i możliwości studenta z niepełnosprawnościami. Istnieje możliwość zwolnienia studenta z niepełnosprawnościami z końcowego zaliczenia lub egzaminu, na jego prośbę i za zgodą osoby prowadzącej język obcy, jeśli możliwa jest ocena efektów uczenia się na podstawie aktywności studenta w trakcie zajęć.

Ścieżka wsparcia w przypadku potrzeby dostosowania zajęć do potrzeb studenta z niepełnosprawnościami: a) w trakcie pierwszych zajęć z języka obcego z grupą, prowadzący zajęcia przedstawia możliwość uzyskania wsparcia lub dostosowania zajęć do potrzeb studenta z niepełnosprawnościami, b) prowadzący ustala ze studentem lub jego opiekunem, najodpowiedniejszą formę wsparcia, c) wszelkie materiały do kształcenia dopasowuje się do potrzeb studenta niezwłocznie po poczynieniu ustaleń, d) przed zakończeniem realizacji przedmiotu, prowadzący ustala możliwe formy wsparcia w trakcie egzaminu lub zaliczenia końcowego lub ustala ze studentem z niepełnosprawnościami możliwość zwolnienia z zaliczenia końcowego.

STAN DOCELOWY, KTÓRY MA ZOSTAĆ OSIĄGNIĘTY DZIĘKI WDRAŻANYM PROCEDUROM

Głównym celem opracowanych procedur jest przygotowanie edukacji włączającej, uwzględniającej różnorodne potrzeby studentów z niepełnosprawnościami. Podobnie jak w przypadku obszarów treściowych, wspieranie konkretnych i mniej powszechnych potrzeb studentów stwarza prowadzącym zajęcia z języków obcych nowe możliwości krytycznej refleksji na temat własnych strategii i praktyk nauczania. Mogą sprawić, że treść (język docelowy) będzie bardziej przystępny i adekwatny do umiejętności większej liczby odbiorców. Wszelkie luki w wiedzy lub umiejętnościach studentów na etapie początkowym nie powinny być postrzegane jako ograniczenie. Wskazane wytyczne sprawiają, że student otrzyma treści i narzędzia umożliwiające mu wszechstronny rozwój oraz samodoskonalenie, a czynności dydaktyczne prowadzących zajęcia z języków obcych mają na celu oferowanie pomocy studentom na polu lepszego zrozumienia siebie, własnych potrzeb i umiejętności oraz wyrażaniu ich w nowym języku.

Stworzone środowisko umożliwi studentom z niepełnosprawnościami uczenie się języka obcego w sposób przystępny i dopasowanych do ich możliwości i zdolności, w oparciu o formy dostosowane do ich potrzeb.

Studenci z niepełnosprawnościami biorący udział w zajęciach z języka obcego z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, będą mieli możliwość wyboru formy uczenia się dobranej do ich umiejętności. Każdorazowo wszelkie ograniczenia, będą niwelowane poprzez proponowanie studentowi wyboru alternatywnej metody samodoskonalenia językowego.

Kluczowy proces, jakim jest ewaluacja efektów zajęć dydaktycznych, będzie zawierał możliwość zaopiniowania przez studentów z niepełnosprawnościami dostosowania metodycznego materiałów do kształcenia z języka obcego do ich potrzeb, możliwości i umiejętności. Przygotowane procedury sprawiają, że kształcenie językowe studentów z niepełnosprawnościami będzie efektywne i rozwijające zarówno dla osób uczących jak i uczonych, a zaliczenie weryfikujące efekty uczenia się, będzie dostosowane do unikalnych potrzeb studentów, umożliwiając jak najpełniejsze oddanie posiadanej wiedzy.

Akty prawne aktualne przy opracowaniu wytycznych

Wewnętrzne

Uchwała Kolegium Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy z dnia 25 kwietnia 2017 r. w sprawie studiowania osób niepełnosprawnych

Uchwała Kolegium Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy z dnia 25 kwietnia 2017 r. w sprawie wyrównywania szans dostępu do edukacji

Zewnętrzne

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, z dnia 13 grudnia 2006 r.

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Dz.U. 2020 poz. 2156

Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, Dz.U. 2021 poz. 857

Uchwała nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, M.P. 2021 poz. 218

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, M.P. 1997 nr 50 poz. 475 z późn. zm.

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2012 r. w sprawie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, M.P. 2012 poz. 991 z późn. zm.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593 z późn. zm.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, Dz.U. 2019 poz. 1696 z późn. zm.

Ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się, Dz.U.2017.0.1824 z późn. zm.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Dz.U. z 1997 r. nr 123, poz. 776 z późn. zm.